

PAPIL PANDURU

**O viață artistică în cronici,
comentarii și imagini**

(teatru)

CRISTIAN LUIS VASILESCU

PAPIL PANDURU

**O viață artistică în cronici,
comentarii și imagini**

(teatru)

Motto:

*Această carte este dedicată unui om care, prin curaj și atitudine - manifestate absolut în toate împrejurările -, a redat demnitatea numelui de **pandur** și demnitatea numelui **Domnului** nostru **Tudor** Vladimirescu în împrejurări în care, datorită vitregiilor și concursului direct al Anei Pauker, aceste nume începuseră să însemne altceva.*

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2018

CUPRINS

1. Prefață.....	7
2. Profil artistic	9
3. Mărturisire de credință	12
4. În preajma, în timpul studenției și la absolvire	15
5. Notă asupra personalității.....	27
6. Teatru.....	29
- Timișoara.....	29
- Craiova	85
- Iași.....	107
- București	158
7. Alte contribuții artistice	323
8. În loc de încheiere.....	325

PREFAȚĂ

Originea acestei lucrări stă în bogata colecție fotografică și în bunăvoința de a pune la dispoziție această colecție - depozitarea trecutului său artistic - a omului de teatru și film, maestrul **Papil Panduru**.

Într-un timp în care trecutul este tratat cu superficialitate, este răstălmăcit sau ignorat – ar mai fi să spunem negat - de către personaje care fixează pietre de hotar ale unor drumuri ce duc spre nicăieri, această carte vine să arate cum a fost cândva teatrul și filmul românesc și cam către ceea ce ar trebui să se tindă.

Va fi o lucrare ilustrativ-expozitivă, din care nu va lipsi însă analiza unor momente cum ar fi, de pildă: raportarea la climatul social-politic al timpului în care protagonistul s-a format și consacrat, ori conjuncturile în care a cunoscut oameni ce i-au influențat sau cărora le-a influențat cariera.

La dispariția regizorului Sergiu Nicolaescu, domnul academician Eugen Mihăescu avea să scrie: „Astăzi am pierdut un prieten. Romania a pierdut [pe] ultimul aristocrat al artei...”. Aristocrația n-are culoare socială. Aristocrați găsim atât în rândul comandanților de prim rang (Nicolaescu), cât și în rândurile soldaților (a se citi a oamenilor simpli din rândul actorilor. Cum e cazul protagonistului nostru. **Panduru**).

Bogata colecție fotografică susține această teză, după cum și textul prezentei lucrări va încerca același lucru.

ARTĂ ȘI DESTIN

ÎN GORJ, LA 13 BRUMĂREL, ÎN '934 M-AM NĂSCUT. ÎNTR-UN SAT
NEȘTIUT
ADOLESCENT FIIND, SPRE BUCUREȘTI M-AM ÎNDREPTAT
DE-MPREJURĂRI FORȚAT
O ȘCOALĂ TEHNICĂ ÎNTÂI AM TERMINAT,
DAR ARTA M-A CHEMAT
DESTINUL MEU CU AL LUI LABIȘ S-A ÎNCRUCIȘAT
O CLIPĂ. C-A PLECAT
PE SCENA NAȚIONALULUI ÎN '957 AM PĂȘIT,
PROFUND UIMIT
DE CALBOREANU. CE PE ȘTEFAN L-A INTERPRETAT,
EL M-A ÎNDRUMAT
SPRE INSTITUT. EXAMEN CA SĂ DAU M-AM PREZENTAT
ȘI AM INTRAT
O CAPODOPERĂ CA *MOARTEA CĂPRIOAREI* AM ROSTIT
ȘI M-AU PRIMIT
L-A CLASA PROFESOAREI DINA COCEA M-AM ȘCOLIT
ȘI-AM ABSOLVIT
DINICĂ ȘI MORARU, ȘI ALȚI MI-AU FOST COLEGI
UNII SUNT REGI
PE SCENELE DIN TIMIȘOARA, IAȘI, CRAIOVA, BUCUREȘTI EU AM
JUCAT.
APLAUDAT (ȘI CRITICAT)
ÎN TUDOR, DINU COCEA M-A SELECȚIONAT
BRATU N-A ACCEPTAT (A FOST APOSTROFAT)
CU *FIUL ZIMBRULUI*, *COSMIN* AM DEBUTAT
POPA L-A REGIZAT
NICOLAESCU - CEL CELEBRU - ÎN *DACII* M-A DISTRIBUIT
FILM NEÎNVECHIT
PE CÂND VAENI, PIȚA ȘI NĂSTASE. ȘI ALȚII AU REGIZAT
EU I-AM URMAT
DE CASCADORI, PRIN CAI ȘI ACROBAȚII, EU M-AM LEGAT
NEÎNCETAT
ÎN TOATE FELURILE DE SPECTACOL AM INTRAT,
DETERMINAT
ACTORUL TREBUIE SĂ FIE ÎN TOT TIMPUL DEVOTAT,
ECHILIBRAT
CĂCI SUNT SITUAȚII ȘI DINTRE ACELEA CÂND EȘTI INVIDIAT,
DE CONDAMNAT
ACUM, LA CEI 83 DE ANI CE I-AM GĂTAT,
MAI PUN UN LEAT
V-AM SALUTAT!

Al dumneavoastră, Papil Panduru

PROFIL ARTISTIC PAPII PANDURU

În lumea teatrului și filmului întâlnim actori compleți, care se manifestă cu aceeași dezinvoltură - atât pe scenă, cât și pe platoul de filmare -, dar care nu aspiră în mod deosebit către locuri de prim plan, compensând însă acest fapt prin evoluții nu mari ca durată în economia pieselor de teatru sau în filme, dar de o profundă trăire artistică.

„N-am avut tupeul de care alții au dat dovadă”, avea să mărturisească maestrul **Papil Panduru** – căci despre Domnia Sa este vorba.

Credem însă ca o profundă înțelegere a firii omenești - dublată de bunul său simț țărănesc -, a conștientizării rolului și locului său în ambianța colectivă l-au determinat să accepte ceea ce viața i-a hărăzit.

„În meseria mea, talentul e discutabil, pentru că foarte mulți indivizi cu tupeu atacă această platformă a vieții care se numește actorie... Până la urmă, această meserie se învață, dar dacă nu ai chemare...”, declara ziaristei Roxana Vintilă¹, de la Jurnalul Național, în octombrie 2008².

Despre sine avea să declare într-un interviu acordat cronicarei Roxana Pană, în 1982, când avea să fie lansată pelicula **Trandafirul Galben**, film în care joacă primul său rol principal, Marțoalea: „**Mă vedeam, nu mă vedeam, eu mi-am jucat întotdeauna momentul cu credință**”, pentru ca mai târziu, la împlinirea a 74 de ani de viață (2008), să își dezvăluie o fațetă mai puțin cunoscută a personalității sale publicului, declarând pentru cotidianul amintit: „**Sunt un actor foarte docil în fața regizorului**”.

O serie de personaje pe care le-a întâlnit în viața școlară bucureșteană și care i-au netezit drumul către teatru, mai întâi – cum ar fi directorul Școlii Elementare din cartierul Dămăroaia, Serghiescu, cel care l-a recomandat directorului tehnic al Teatrului Național din București, Costel Manolescu -, apoi, prietenia ce l-a legat de poetul Nicolae Labiș i-au îndreptat pașii către lumea artistică.

Prin directorul tehnic Manolescu intră în atenția regizorului de platou al TNB, Traian Zecheru, și astfel este angajat ca recuziter.

Întâlnirea cu regizoarea Marietta Sadova avea să-i aducă și prima apariție teatrală, în rol de *paj* al lui *Ștefan cel Mare*, lângă maestrul George Calboreanu, în spectacolul **Apus de Soare**.

Obligat de o împrejurare să-i șoptească marelui actor o replică pe care acesta nu și-o mai amintea, se remarcă în fața lui prin gestul său îndrăzneț și pentru inspirația de a-l ajuta. La scurt timp, în pauză, într-o discuție la care mai era prezentă actrița și profesoara Dina Cocea - interpreta *Mariei*,

¹ În ediția tipărită a cotidianului, numele autoarei apare scris Ramona Vintilă.

soția voievodului -, maestrul Calboreanu îi recomandă să urmeze institutul și i-l recomandă acesteia să-l ia la clasa ei.

În toamna lui 1957 este admis la institut, poezia *Moartea căprioarei* fiind proba sa de examen, intrând al III-lea, trecând prin fața unei comisii al cărei șef era un alt mare actor, Costache Antoniu, rectorul institutului, și din care mai făceau parte George Dem Loghin, Beate Fredanov, Marietta Sadova, Dina Cocea, Solomon Ghelerter, Ion Finteșteanu.

La absolvire, în 1961, este repartizat la Teatrul Regional din București, apoi, la cererea sa și prin intervenția Constanței Crăciun, ministru al Culturii, la Teatrul de Stat „Matei Millo” (devenit, mai târziu, prin strădaniile directorului său, Gheorghe Leahu, Teatrul Național din Timișoara). Pe scena lui evoluează timp de 5 ani (între 15 noiembrie 1961 și 15 noiembrie 1966); un număr de cam tot atâția ani evoluând și pe scena Teatrului Național din Craiova (16 noiembrie 1966 - 31 decembrie 1970); după care, timp de peste 6 ani (între 1 ianuarie 1971 și 1 iulie 1977) evoluează pe scena Teatrului Național din Iași, „Vasile Alecsandri”. Între 1 ianuarie 1978 și 1 iulie 1978, preț de șase luni, se alătură colectivului Teatrului „Maria Filotti” din Brăila.

Primul spectacol în care îl întâlnim pe scena Teatrului Mic din București datează din 15 mai 1977.

În cei aproape 60 de ani dedicați scenei a jucat într-un număr impresionant de piese.

Printre regizorii care au lucrat cu Domnia Sa pot fi amintiți: Marietta Sadova, București; Constantin Anatol, Yanis Veakis, Dan Nasta, la Timișoara; Valeriu Moiescu, la Craiova; Sorana Coroamă Stanca, Virgil Tănase, la Iași; Dinu Cernescu, Silviu Purcărete, Cristian Hagi Culea, la Teatrul Mic din București.

De asemenea, cea care avea să-i devină soție și care este cunoscuta regizoare de teatru - doamna Cătălina Buzoianu - i-a încredințat roluri în piese puse în scenă de către Domnia Sa, după ce, până la această etapă profesională, pe vremea când era doar actriță, îi fusese și parteneră de scenă.

Prima întâlnire cu filmul lung metraj – din păcate ratată - urma să i-o datoreze regizorului Dinu Cocea, asistent al regizorului Lucian Bratu la filmul **Tudor**.

Acesta îl selectase pentru rolul titular: *Tudor Vladimirescu*, pentru că toate datele personale îl recomandau, la care se mai adaugă și faptul că era originar din Gorj, de unde se ridicase și ridicase norodul la arme *Domnul Tudor*.

Dezacordul dintre el, tânărul actor, și regizorul Lucian Bratu avea să conteze (Bratu atribuisese rolul titular altui mare actor, moldovean însă: Emanoil Petruț. S-a iscat un incident verbal, care avea să ducă la reclamații din partea lui Bratu și la cererea tânărului absolvent, făcută în fața „greilor” institutului: Costache Antoniu, George Dem Loghin, Beate Fredanov și ministrei culturii, Constanța Crăciun - care îi cereau explicații - de a fi repartizat la un teatru din provincie, episod amintit mai sus).

Apoi, probabil în 1964, în regia lui Cornel Popa, filmează pentru un serial de televiziune, aproape uitat astăzi: **Cosmin, Fiul Zimbrului**, lansat însă în 1968.

Adevărata întâlnire cu filmul de lung metraj avea să i-o datoreze lui Sergiu Nicolaescu, în a cărei peliculă de debut, **DACII**, interpretează un rol de nobil dac (*șef de trib*).

Interesantă pentru pasiunea pe care Sergiu Nicolaescu a făcut-o începând de la acest film pentru că este discuția de la momentul când cei doi s-au cunoscut, și când, invitat în casa viitorului mare regizor – preț de o noapte –, domnul **Panduru** i-a vorbit despre cum se leagă și cum se întărește relația om-cal.

Împreună cu Sergiu Nicolaescu va realiza 7 filme: cel amintit (1967), **Vânătorul De Căprioare** (1968), **Mihai Viteazul** (1971), **Mircea** (1989), **Începutul Adevărului. Oglinda** (1994) și un serial pentru televiziune: **Războiul de Independentă** (1977), la care Nicolaescu a fost coregizor.

Posedând un fizic robust și având o pregătire sportivă de excepție, acestea l-au îndreptățit nu numai să-și interpreteze singur scenele cu un grad ridicat de dificultate, dar și să se apropie de pionierii celor care au fost infanteriștii de elită ai filmului românesc de acțiune: cascadorii (la dispariția copilului teribil al Școlii Române de Cascadori, Sobolcz Cseh, pe aleea principală a cimitirului Bellu și în capelă a putut fi văzut și Domnia Sa aducând un ultim omagiu celui care i-a fost unul dintre prietenii de suflet).

În film, îl întâlnim în peliculele ale cineaștilor Dinu Cocea, Doru Năstase, Gheorghe Vitanidis, Constantin Vaeni, Andrei Blaier, Nicolae Mărgineanu, Virgil Calotescu, Dan Pița, Lucian Pintilie, Ioan Cărmăzan, Florin Codre, și mai tinerii Titus Muntean, Napoleon Helmis (Ioan Cărmăzan este al doilea regizor care îi încredințează un rol principal. În filmul **Lișca**).

Dintre regizorii străini, Eran Riklis i-a încredințat un rol într-o peliculă a sa.

Alt mare rol pentru care se simțea chemat, potrivit propriei mărturisiri, a fost *Ilie Moromete*, din **Moromeții** (1986), al lui Stere Gulea.

Rămâne același om legat de profesiunea lui de credință, așteptând tăcut și cuminte apelul celor care ar trebui să aibă în gând și faptă îndemnul altui mare actor și profesor, Ion Finteșteanu: „Feriți actorii de batjocorire. Lăsați-i să moară-n splendoare”.

Cristian Luis Vasilescu

MĂRTURISIRE DE CREDINȚĂ

Declar pe propria-mi răspundere că cele ce voi mărturisi aici sunt adevărate.

M-am născut în noaptea de 13 octombrie 1934 în satul Menții din Dos, județul Gorj, sat Borăscu.

În aceeași noapte s-au mai născut 2 (doi) verișori de-ai mei, Ion și Virginia. Deci, două surori de-ale mamei mele au născut copii.

Tatăl meu s-a uitat în calendarul ortodox al aceluiași an și a văzut că la 13 octombrie era trecut Sfântul Papil. Mi-a dat numele de **Papil**.

Cu acest nume am străbătut cei 80 de ani de până acum, timpul și spațiul.

Acest nume m-a ajutat în viață. De exemplu: datorită lui, n-am făcut armata.

Un funcționar de la primăria comunei, când a venit o citație de la comisariatul militar din Strehăia, a citit, în loc de **Papil**, Copil. Și pentru că în urmă cu un an dăduse răspuns unei alte citații, despre un alt frate al meu, născut în 1933, dar care s-a săvârșit din viața la vârsta de 8 luni, a crezut că noua citație se referă la una și aceeași persoană, adică fratele decedat. Funcționarul a scris și de data asta că am fost copil când am murit. Așa că m-a scutit de armată.

În 1944, când eu împlinisem 10 ani, în România au venit vremuri urâte. O individă, Ana Pauker, trimisă de Stalin, să răspundă de acest popor, pe țărani români care aveau mai mult de 2-3 pogoane de pământ i-a făcut chiaburi, categorie în care a intrat și familia mea, cu 2 pogoane de pământ, în sat de moșneni. Pe acest pământ munceam de ne rupeam pentru a da cotele statului.

Pentru că nu puteam trăi, am plecat de acasă la București, cu papornița în mână. Aici m-am dus la un consătean (nu puteam intra în nici o școală din cauza condiției sociale). Bântuind Bucureștiul în lung și-n lat, într-o zi am ajuns în fața unei clădiri de pe strada Dudești-Cioplea. Printr-o poartă mare mă uitam la clădire. A apărut portarul. M-a întrebat ce caut. N-am apucat să-i răspund pentru că a apărut directorul școlii.

Eram înalt, brunet, cu părul ondulat. Eram încălțat cu niște bocanci nr. 46 (ai lui tata) și îmbrăcat în niște haine de dimie (lâna).

M-a luat cu el la birou. Când a auzit că mă cheamă **Papil**, a făcut o pauză mare (a crezut că sunt fiu de evreu). Mi-a dat câțiva lei și m-a trimis la tata să-l iau să-l duc la sfatul popular, să facă o cerere prin care mă dezmoștenește că am plecat de acasă, și cu o adeverință că sunt dezmoștenit să vin aici (la director). În 3 zile m-am întors cu adeverința și m-a luat la

Școala Medie Tehnică Metalurgică nr. 1, București. După 4 ani, aveam diploma de tehnician.

Printr-o întâmplare, am cunoscut un domn, Manolescu (Costel), director tehnic la Teatrul Național, care m-a angajat ca recuziter. La prima repetiție cu **Apus de Soare**, doamna Marietta Sadova, care regiza acest spectacol, m-a văzut în culise și m-a pus în rolul de paj al lui Ștefan cel Mare, pe care-l juca marele actor Calboreanu. La o repetiție, mi-a făcut semn să mă duc lângă el unde stătea pe un fotoliu și d-na Dina Cocea. M-am dus, m-am așezat în genunchi și l-am întrebat: „Cu ce am greșit?” „N-ai greșit cu nimic!”, mi-a spus. Și a adăugat: „Dina? Am auzit că la toamnă iei clasă la școală. Să-l iei și pe copilu' ăsta la clasa ta, că cred că-i bun actor”.

Eram prieten cu Labiș, de la care aveam poeziile lui. Am învățat poezia *Moartea căprioarei*. Am stat toată vara pe malul lacului (în spatele Casei Scânteii) unde nu era lume, la plaja, să mă ardă soarele, să simt ce simțea cel care spunea vorbele din poezie (stăteam nemâncat și nebăut).

Toamna, la examen, după ce am recitat, profesorul (decan) Dem Loghin l-a întrebat pe rectorul Institutului (șef de comisie) Costache Antoniu: „Costache, ce facem cu țăranul ăsta?”. De alături, d-na Dina Cocea a răspuns: „Pe țăranul ăsta îl iau eu!”.

Am jucat în trei teatre naționale: Timișoara, Craiova, Iași, [Brăila]. De peste 35 de ani sunt la Teatrul Mic.

Am jucat în 80 de filme și, după de 56 de ani jucați pe scena, am 1600 lei pensie (declarație datând din 2013).

La Multi Ani! **Papil**

„ASTĂZI E ZIUA TA...” • Papil Panduru

Autor: Roxana Vintilă 13 Oct 2008 - 00:00

„Toată viața, clipă de clipă am iubit actoria. Consider că am fost creat, adus de Dumnezeu pe lume să fac această meserie. Nu eu am vrut să o urmez, așa s-a întâmplat...”, mărturisește actorul. **Papil Panduru** împlinește astăzi 74 de ani. Jurnalul Național îi urează „La mulți ani!”.

„Am vrut să mă ascund de viață...”

„A fost o chemare de la Dumnezeu să mă ascund în actorie de viața pe care o duceam. Sunt născut într-un sătuc de nici o sută de case, undeva în Gorj. Am vrut să uit de greutate, mi-am luat papornița pe umăr și am plecat la București. Așa a început totul... A fost o perioadă când făceam figurație la Teatrul Național și dormeam la cabină între costume. Jucam cu cei mai mari actori ai țării aceștia. Dar cine mă întreba de viața mea? Într-o seară, la o premieră, Calboreanu a avut un lapsus și sufleurul nu era în cușca sa. Eu am avut curajul să-i șoptesc. S-a uitat la mine ca la un criminal, să mă

spintece cu sabia, întrebându-se cine e cel care l-a salvat. În pauză m-a luat lângă el și a zis... tu trebuie să intri la școală.

Am dat examen și am intrat al treilea la Institutul de Teatru. Am fost repartizat cinci ani la Timișoara și la Craiova la fel. Pentru că soția mea, Cătălina Buzoianu, terminase facultatea și a fost repartizată la Teatrul Național din Iași am plecat și eu acolo. Și aici tot cinci ani am stat. Am petrecut 15 ani la teatru în provincie și de 25 de ani sunt la București la Teatrul Mic.

Sunt un actor foarte docil în fața regizorului. Consider că trebuie să existe un sistem al actorului adevărat care își face cultura rolului singur. Adică pune mâna pe carte și o ia de la început. Regizorul trebuie să fie un pic mai deștept decât trupa de actori. Am avut regizori care m-au iubit și regizori care m-au «ascuns». Am jucat în peste 80 de filme, majoritatea în regia lui Sergiu Nicolaescu. Îmi plăcea să realizez cascadorii și să cad cu caii. Din această «iubire» am rămas fără o vertebră. Pe nimeni nu a interesat... După ce pleci din raza actoriei toată lumea te uită.

„TALENT”

În meseria mea, talentul e discutabil, pentru că foarte mulți indivizi cu tupeu atacă această platformă a vieții care se numește actorie... Până la urmă, această meserie se învață, dar dacă nu ai chemare... Acum, toate televiziunile și teatrele sunt pline de oameni neinstruiți, de amatori, de tineri care nu au respect față de această meserie, față de actorul de lângă ei, de cel mai în vârstă. Eu trebuie să-i învăț pe ei ce înseamnă să respecte un dialog, care trebuie respectat și în viață. Trebuie să existe o măsură, un bun-simț față de Dumnezeu, față de cel de lângă tine. Toată viața, clipă de clipă am iubit această meserie. Consider că am fost creat, adus de Dumnezeu pe lume să fac actorie. Nu eu am vrut să o urmez, așa s-a întâmplat³.

³ jurnal.ro/calendar-astazi-e-ziua-ta-9679-papil-panduru-136158.html, 11 februarie 2018.

ÎN PREAJMA, ÎN TIMPUL STUDENȚIEI ȘI LA ABSOLVIRE

„Conducerea superioară îl aștepta însă pe acela care să-i ghicească dorințele, să-i asculte sfaturile și indicațiile, să îi scrie repertoriul de care avea nevoie. De ce să ne refugiem în trecutul îndepărtat și nu ne-am apropia de ceea ce s-a întâmplat recent? La putere se afla Partidul Comunist. El nu are o istorie? Ia să vedem?”⁴

„Problema creșterii actorului și a colectivului, problema educației nu este mai puțin importantă decât problema producției.

Ținem să subliniem că acesta este un principiu nou, care n-a fost încă experimentat în viața teatrelor noastre. Un principiu este nou nu atâta vreme cât nu s-a vorbit despre el, ci este **nou** abia după ce se aplică.

Educația profesională artistică, continuă și permanentă, este baza producției artistice și a dezvoltării neîncetate a creației teatrale”⁵.

Climatul politic în care se desfășura viața artistică în anii cincizeci - ai obsedantului deceniu⁶ -, ani în care protagonistul intră în contact cu lumea poezilor, cu lumea teatrului și accede în Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică, este ilustrat perfect în rândurile de mai sus. Primele, ale unui actor școlit cam în același timp cu maestrul **Papil Panduru**: Dumitru Furdui, ultimele, fiind extrase dintr-o ședință a diriguiților celei de a VI-a arte.

Relevantă pentru conținutul textelor citate este și o mărturie a Domniei Sale, potrivit căreia, la una dintre întâlnirile cu candidații, organizată de Institut – la care face referiri profesorul George Dem Loghin, fragment citat mai jos - el, tânărul candidat, recită cunoscuta realizare literară a poetului proletcultist Dan Deșliu. Un fel de baladă: *Lazăr de la Rusca*.

Răsturnarea valorilor tradiționale, ca urmare a instalării comuniștilor la putere, având sprijinul nemijlocit al Moscovei, făcuse din Lazăr Cernescu (un informator al Securității) unul dintre „eroii” noii orânduiri în lupta cu exponenții reacțiunii.

Iată cum evoca peste ani climatul respectiv un reprezentant de seamă din generațiile anilor '30: „Am fost puternic impresionat de execuția lui Spiru Blănaru – astăzi cu totul uitat – acuzat de a-l fi asasinat pe Lazăr Cernescu

⁴ Dumitru Furdui, *Teatrul în Comunism*, Paris, Fronde/Alba Iulia, 1999, vol. I, p. 182.

⁵ Miruna Roman, *Foc deschis: consfătuirea oamenilor de teatru, ianuarie 1957*, în „Contemporanul”, nr. 37 (230), 15 septembrie 1994, p. 12.

⁶ Potrivit profesorului Florin Constantiniu, „dogmatismul nu s-a manifestat numai un deceniu. Acțiunea sa nefastă s-a făcut simțită până la Congresul al IX-lea al PCR, care l-a eliminat definitiv din viața societății românești”. De consultat, *Mărturie a suflului novator adus de Congresul al IX-lea al partidului*, în Teatru, An XXXIV, nr. 2, februarie 1989, p. 5.

(cel cântat de Dan Deșliu în *Lazăr de la Rusca*). Spiru Blănaru era primul român, participant la mișcarea de rezistență anticomunistă, a cărui execuție era făcută publică. L-am pomenit ani de zile în rugăciunile pentru morți”⁷.

Chiar dacă viața artistică era pusă strict sub semnul politicului, articolul profesorului George Dem. Loghin poate fi considerat o radiografie a relației instituție-candidați care surprinde exact datele problemei (profesorul amintit deținea în acel moment funcția decanală a Facultății de teatru a Institutului de artă teatrală și cinematografică. Tot aici trebuie menționat că în scris așa era consemnată titulatura oficială a Institutului, doar primul termen având majusculă). Fragmentul de mai jos este elocvent: „... Preocupându-se de o mai bună organizare a studiilor în noul an școlar, Institutul nostru și-a îndreptat atenția cu sporită grijă asupra elementelor care au candidat pentru anul I. În ultimii ani, nivelul general al concursurilor de admitere la secția **arta actorului** a fost nesatisfăcător. Planul de școlarizare nu putea fi îndeplinit din cauza numărului mic de elemente talentate ce se prezentau la concurs. Exigența comisiei de admitere scădea în funcție de calitatea candidaților. La finele anului I, procentul celor înlăturați din școală pentru lipsă de aptitudini era destul de mare.

Datorită acțiunii de depistare, organizată de Institut, și cursurilor de pregătire ce au funcționat în luna august, din cei **2105** candidați prezenți la consultații, la concursul de burse și la concursul general de admitere au intrat în anul I de studiu **65** de elemente talentate, dintre care 90% sunt fii de muncitori și țărani. Suntem convinși că mulți dintre noii studenți vor constitui, la capătul anilor de studii speranțe ale teatrului și cinematografiei românești.

În succesele dobândite pe linia compoziției sociale a masei studențești, Institutul a fost ajutat în acțiunea de depistare a talentelor desfășurată de unele teatre din țară (Iași, Cluj, Sibiu, Bacău, Bârlad, și Timișoara). Foarte multe teatre însă au rămas pasive la solicitările Institutului de a sprijini această acțiune. Lipsa de interes a acestor teatre pentru descoperirea de elemente talentate, care să urmeze cursurile secției de actorie, au pus unele sfaturi populare regionale în situația de a nu putea recomanda nici un candidat la concursul de burse ținut la Institutul nostru.

Maturitatea la care a ajuns învățământul teatral în țara noastră în cursul celor 125 de ani de existență – pe care îi va împlini curând -, hotărârile de partid și de stat cu privire la îmbunătățirea învățământului superior, succesele dobândite de Institutul de artă teatrală și cinematografică „Ion Luca Caragiale” în ultimii ani, grija permanentă pentru dezvoltarea și consolidarea acestor succese, iată garanții suficiente ce ne îndreptățesc să așteptăm de la noul an școlar realizări temeinice în domeniul viitoarelor cadre actricești”⁸.

Trebuie remarcat că mesajul textului nu este unul triumfalist, scoase fiind în evidență și scăderile de ansamblu ale sistemului instituțional. Și mai trebuie adăugat că teatrul și cinematograful s-au bucurat de o atenție

⁷ Florin Constantiniu, *De la Răutu și Roller la Mușat și Ardeleanu*, București, Ed. Enciclopedică, 2008, p. 65.

⁸ „Contemporanul”, nr. 40 (547), 4 octombrie 1957, p. 2.

specială din partea conducerii statului. Întâi, pentru că prin ele era asigurată răspândirea ideilor politice ale timpului - dat fiind marele lor impact la mase -, apoi, nu trebuie omisă legătura discretă dintre actrița și profesoara Dina Cocea și liderul autocrat al comuniștilor: Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Momentul admiterii în instituția superioară care l-a format pentru profesia de actor chiar Domnia Sa îl evocă în textul intitulat: „*Mărturisire de credință*”.

Din grupa sa - clasa **D**. Profesor Dina Cocea - au mai făcut parte Angela Bereznicki, Julieta Strâmbeanu, Ion Abrudan, Gheorghe Dinică, Petru Dinuliu, Ion Martin, Marin Moraru, Grigore Nagacevski, Nicolae Nicolae.

Perioada studenției este și cea în care viața de cămin a împărțit-o cu colegul său, Gheorghe Dinică (au stat în aceeași cameră). Cum repetițiile pentru spectacole erau plătite cu 6 lei, iar spectacolele cu 12 lei - studentul nostru a fost distribuit timp 4 ani (patru) în roluri pe prima scenă a țării -, se aduna o sumă frumușică. Ajuns cu ea în camera căminului din Calea Dorobanților, era întâmpinat de către viitorul mare actor (Dinică), stând întins în pat, cu vorbele: *Oltene! Luași ceva bani? Luai*, venea răspunsul. *Hai să bem!* După care statul la un pahar - ca-ntr-o cameră - se continua cu statul de pază lângă același coleg (Dinică), pentru a se întoarce nevătămat cu el în locul de încartiruire.

În cadrul rubricii „Spectacolele săptămânii”, din numerele revistei „Contemporanul”, anul 1961, sunt publicate două cronici ale unor piese puse în scenă la studioul Casandra în care este consemnat numele viitorului absolvent. Mențiunea asupra lor este necesară. Dacă în cea din 21 aprilie 1961, de la spectacolul cu piesa lui Victor Ion Popa, **Tache, Ianke și Cadâr**, îl găsim consemnat cu numele de **Papil Pagubă**, în cea din 5 mai, același an, de la spectacolul cu piesa lui Dorel Dorian, **Secunda 58**, figurează cu numele de **Papil Pajură**. Potrivit propriei mărturii, acest nume de scenă a fost adoptat la sugestia profesorului Moni Ghelerter (despre amintitul profesor și coleg, Dina Cocea spunea: „actorul tânăr, încă nesigur pe profesiunea lui, avea în Moni Ghelerter nu un pedagog, ci maestrul înzestrat cu darul să-i stimuleze imaginația, să-i deschidă noi posibilități de cunoaștere, să-l oblige să gândească singur”)⁹.

Plecând de la afirmația cronicarului Mircea Alexandrescu: Deși despre studenții-actori e bine să vorbească mai mult profesorii lor... (cf. Mircea Alexandrescu)¹⁰, ar fi de remarcat că distinșii cronicari ar fi trebuit să acorde o mai mare atenție studenților din anul terminal, o mare parte a corpului cronicarilor - de teatru, de film - omițând, din motive subiective și de spațiu, enumerarea întregii distribuții actoricești din spectacolele în care aceștia au jucat (și în filme se va întâmpla le fel).

Studiind materialele ce conțin cronicile pieselor de teatru sau filmelor în care a fost distribuit de-a lungul carierei maestrul **Papil Panduru**,

⁹ Dina Cocea, *Destăinuiri crepusculare. Amintiri și convorbiri cu Ileana Berlogea și cu mulți alții...*, București, Ed. Didactică și Pedagogică. R.A., 1998, p. 102.

¹⁰ Mircea Alexandrescu, *Școala calomniei*, „Contemporanul”, nr. 21 (763), 26 mai 1961, p. 4.

constatăm că din unele lipsește cu desăvârșire, cum se întâmplă și cu cronica montării de Institut: **Școala Calomniei**, a profesorului George Dem. Loghin, ea fiind prima dintr-un șir mai lung. Din caseta tehnică a piesei, întocmită de cImEC, la fel, numele **Papil Pagubă** (chiar și în forma artistică amintită, **Pajură**) lipsește complet din distribuție, deși fotografiile confirmă prezența sa în acea piesă.

Tache, Ianke și Cadâr (1961)

„Studioul Institutului de artă teatrală și cinematografică din strada 30 decembrie a adăugat repertoriului său încă un spectacol, prezentând în interpretarea celui mai tânăr colectiv de actori din Capitală – studenții săi – binecunoscuta comedie a lui Victor Ion Popa, *Tache, Ianke și Cadâr*.

Scrisă cu evidentă preocupare pentru construirea complexă a caracterelor personajelor, piesa solicită mai puțin fantezia și spiritul inventiv al regizorului în abordarea unor soluții scenice îndrăznețe, dar pretinde o foarte atentă valorificarea resurselor interpretative ale actorilor. Opțiunea profesoarei Dina Cocea își află deci temeiul nu în interesul pentru revalorificarea într-un spectacol inovator a unui text mult jucat, ci în dorința de a oferi studenților actori prilejul unor studii deloc facile, cu rodnice învățăminte.

În spectacolul de la Studioul studenților-actori s-a urmărit perseverent și cu inteligență punerea în lumină a fondului uman al personajelor, a bogăției lor sufletești.

Cea mai izbutită realizare o are fără îndoială tânărul Marin Moraru, interpretul lui *Ianke*, a cărui compoziție anunță frumoase perspective pentru dezvoltarea lui. Compunând cu grijă o mască foarte potrivită personajului, actorul a evitat discret specularea pitorescului unor date exterioare și a exploatat cu pricepere gama variată a mijloacelor sale pentru a înfățișa un om puțin șiret, puțin prea vorbăreț, pus pe glume și adesea impulsiv, dar nemărginit de bun și iubitor. Am urmărit cu satisfacție în jocul nuanțat al acestui tânăr actor grija lui pentru amănunte, atenția cu care-și ascultă partenerii, fantezia cu care-și „mobilează” pauzele, dându-le sens, și am descifrat în aceste atribute o lăudabilă seriozitate și o mare dragoste pentru profesiune. Iar stângăciile din actul I, precipitățile, unele stridențe le-am pus pe seama emoției inerente premierelor. De altfel pe parcurs, interpretarea sa a căpătat echilibru, desfășurându-se firesc.

Papil Pagubă a realizat cu simplitate și pondere un *Tache* molcom și blând. I-am reproșa însă faptul că a folosit linii prea sumare în conturarea caracterului complex al personajului său.

*Cadâr*¹¹ întregește acest triumvirat al prieteniei și a găsit în Ion Martin un interpret discret, care a știut să interpreteze echilibrat, nebănuit de matur, figura unui om trist și singur, căruia amărăciunile vieții i-au dat înțelepciune, iar prietenia celor doi vecini nespuse de multă căldură.

¹¹ După spusele protagonistului, personajul *Cadâr* a mai fost interpretat (pe lângă Ion Martin) și de către Gheorghe Dinică, distribuție în care se va regăsi, mulți ani mai târziu, pe scena Naționalului bucureștean, alături de același Marin Moraru (*Tache*) și de Radu Beligan (*Ianke*).

Prea crispată ni s-a părut în suferința ei ni s-a părut Angela Bereznițchi, interpreta *Anei*, și prea exterior jocul lui Petru Dinuliu, interpretul lui *Ionel*.

Acest cuplu de îndrăgostiți, pe care l-am fi dorit mai sincer, mai firesc, a reacționat adesea prea brutal le lipsește, parcă, îngrijorarea pentru soarta dragostei lor, calda strădanie de a învinge prejudecățile părinților lor. Cu unele exagerări, Julieta Strâmbeanu a realizat, totuși, o compoziție reușită în rolul dificil al *babei Safta*. Cornel Poenaru, interpretul lui *Ilie*, a recurs însă la mijloacele exterioare, exagerând adesea până la o supărătoare șarjă trăsăturile unui personaj modest în economia spectacolului.

Experiența anilor care vor veni îi va învăța desigur pe acești tineri actori, aflați la începutul dezvoltării lor, să găsească în roluri de mai mică respirație și cu mai puține date, elementele unei interpretări sincere și convingătoare.

Strădania unită a catedrei și studenților-actori s-a concretizat într-un rezultat bun.

Urmărim cu interes și justificată satisfacție activitatea entuziastă a studenților-actori pe scena Studioului lor, dar nu ne putem împăca cu gândul că, la a VII-a premieră a acestei stagiuni, studioul de teatru ne rămâne încă dator cu mult așteptata piesă contemporană românească¹².

Piesă originală contemporană însemna (în accepțiunea timpului) conturarea unor personaje complexe, animat dominate de problematica majoră a actualității. Locul de desfășurare a acțiunii (în cazul de față, al următorului spectacol): „șantierul unui mare combinat industrial în construcție, mediul foarte propice transformării morale către o calitate umană superioară, care permite apropierea tinerilor actori de realitatea tumultoasă a construcției socialiste”¹³.

Secunda 58 (1961)

„Reîntâlnirea cu piesa lui Dorel Dorian, după un an și jumătate de la premiera pe țară, este reconfortantă. Studenții Institutului de artă teatrală și cinematografică s-au apropiat cu înțelegere și dragoste de gândurile și faptele personajelor din *Secunda 58* și, la primul lor spectacol din această stagiune, cu o piesă originală contemporană, au izbutit să realizeze timbrul optimist, atmosfera tonică și poezia textului dramatic”¹⁴.

„În spectacolul realizat de clasa profesorului Moni Ghelerter, asistent Lidia Ionescu, scenografia Traian Nițescu, sunt bine valorificate „duelurile” de replici ale personajelor”.

Din distribuție fac parte: Corneliu Dumitraș (*Ștefan Mareș*), Alexandru Lazăr (*Lupu Aman*), Eftimie Popovici (*Banu Mareș*), Melania Ursu (*Domnica*), Dumitru Stoica (*Tunsoiu*), Ileana Stan (*Ana Petrescu*), Adriana Brebulescu

¹² Virgil Munteanu, *Tache, Ianke și Cadâr (Studioul Institutului de artă teatrală și cinematografică „Ion Luca Caragiale”)*, l.c., nr. 16 (758), 21 aprilie 1961, p. 10.

¹³ Călin Căliman, *Secunda 58 (Studioul Institutului de artă teatrală și cinematografică „Ion Luca Caragiale”)*, l.c., nr. 18 (760), 5 mai 1961, p. 4.

¹⁴ *Ibidem*, p. 4.

(*Stela*), Ileana Angelescu (*Vali*), Nicolae Pomoje, cu o apariție episodică, Constantin Florescu.

„O creație originală, interesantă, realizează **Papil Pajură** (*Ailincii*), impunând prin sinceritatea și robustețea jocului său, dând, fără să șarjeze, multă savoare replicilor sale, într-un jargon ușor „șantieresc”.

Cu **Secunda 58**, spectacol închinat celei de a XL-a aniversări a Partidului, Studioul Institutului de artă teatrală și cinematografică răspunde unei cerințe insistente, aceea a promovării dramaturgiei originale contemporane. În acest sens, însă, mai rămân unele datorii de împlinit¹⁵.

Ca o mărturie, peste timp, a potențialului actoricesc al protagonistului nostru, stă înscrisul de pe verso-ul uneia din cele două fotografii păstrate în arhiva Domniei Sale, care amintesc de acest spectacol: „Atunci când te vei hotărî să vii în București, contează în sprijinul meu; cred că ești talentat!!!”. Semnat...

Școala Calomniei (1961)

„De-a lungul acestei stagiuni, am văzut la studioul Institutului de artă teatrală și cinematografică o serie de spectacole care – dincolo de valoarea artistică – dau o notă de *diversitate* repertoriului, de la textul clasic la cel contemporan, de la universal la autohton, de la studiu la experiment. Un experiment mi s-a părut și recenta premieră cu *Școala Calomniei* a lui R. B. Sheridan.

Am văzut piesa de mai multe ori pe scenele noastre și de fiecare dată am constatat că ea îl captează pe spectator. Calitățile ei țin în special de verva satirică, de măiestria cu care marele umorist Sheridan a știut să rețină ceea ce avea mai tipic lumea burgheză cu veleități aristocratice a Angliei din vremea lui. S-a stins oare cu totul acea lume, este ea astăzi doar de domeniul trecutului?

Profesorul și studenții anului IV ai institutului de artă teatrală au pornit, pe bună dreptate, de pe poziția interpretării în concepția noastră de azi a textului lui Sheridan, urmărind a-i descoperi rezonanțele contemporane, fără a cădea însă în actualizarea ostentativă. Superficialitatea, snobismul au caracterizat, și continuă să caracterizeze (în forme mai evolute, respectiv mai diferențiate), societatea burgheză. Bârfa, aventura de alcov, chefurile întinse până la dezmaț, șochează și azi spiritele lucide din lumea capitalistă, martore ale unei societăți în descompunere. Cea mai elocventă, poate, ilustrare în această privință, o aflăm în ultima vreme și în teatru (*Debutanta îndărătnică*, - o piesă scrisă tot de un englez, de astă dată contemporan cu noi, care vizează de fapt urmașii „eroilor” lui Sheridan) și, de asemenea, în film, dacă ar fi să pomenim numai de unul dintre cele mai recente și mai categorice succese pe acest tărâm din anul trecut, *La dolce vita* de Fellini.

Cam același lucru a făcut, la vremea lui, cu mijloacele teatrului, R. B. Sheridan. *Școala Calomniei* este o împletire între comedie, satiră și farsă, împletire care-i asigură o structură specifică; piesa pare ușoară, dar este grea de sensuri, te captează prin ascuțimea *satirică* și observația socială, nu

¹⁵ *Ibidem*.